

Pertti Rajala

JOULUKIRJA

Joulun vanhoja ja uusia
perinteitä ja tapoja

JOULU TULEE

Parhaimmillaan jouluku on hauska ja kiehtova satu, joka eletään joka vuosi uudestaan. Silloin aikuisetkin voivat palata lapsuuteen; kauniiseen talvimaailmaan ja joulun taruhahmojen pariin. Jouluku on satu, mutta sillä on myös tärkeä sanoma ihmisille: Jouluna maailmaan syntyi Jeesus, maailman vapahtaja.

Suomalaisia pidempiaikaisia joulun perinteitä ovat muun muassa joulusaunassa sekä joulukirkossa käyminen, hautausmaalla vierailu aattona, joululaulujen kuuntelu, joulukalenterin avaaminen, adventtikynttilöiden sytyttäminen, kuusen haku, kodin koristelu valoin sekä koristein, joulupukin vierailu sekä päivällisen nauttiminen perheen sekä lähimmäisten kesken. Toisin kuin monessa muussa maassa, jouluaatto on joulun suurin juhlahetki.

Kerron nyt joistakin joulun vieton vanhoista ja uusista perinteistä ja tavoista. Esillä on joulun odotukseen, varsinaiseen joulun aikaan ja myös joulun jälkeiseen aikaan liittyviä asioita ja tapahtumia. Kirjan kuvina on käytetty kauniita jouluisia postikortteja.

Suomessa jouluperinteet ovat osittain hyvin vanhoja, osittain on uusia vaikutteita. Kaikki on sekoittunut ja jokainen voi poimia tai luoda uuden itselle sopivan tavan viettää joulua.

Kirjassa olevat kuvat ovat tätini Helmi Haapasen saamia joulukortteja. Hän säilytti lähes kaikki saamansa joulukortit, joista suuren osan olen tallentanut.

Kirjan kortit ovat pääosin 1920 – 1930 luvuilta.

JOULUKUU

Joulukuu on vuoden viimeisin kuukausi. Kirjassa *Vuotuinen ajantieto* Kustaa Vilkuna kirjoittaa, että vuoden viimeistä kuukautta ei aina ole kutsuttu joulukuuksi:

Vielä 1700-luvun alussa vuoden viimeistä kuukautta nimitettiin talvikuuksi. Se olisikin vuoden viimeisen kuukauden luonnollinen nimi, koska silloin alkaa talvi.

Kustaa Vilkunan mielestä joulukuun säästä on voitu ennustaa tulen talven säätä. On sanottu, että jos joulukuussa on lämmintä, maaliskuussa on kova pakkanen. Mutta jos joulukuussa on kova pakkanen, tulee lämmin talvi. Sananlaskussa sanotaankin:

Kun on joulukuussa kovat pakkaset, niin pakkasen kuolee pian pesäänsä!

Joulun säästä on voitu ennustaa muutakin kuin tulevaa säätä. On sanottu, että jos jouluna sataa lunta, silloin tulee hyvä marjavuosi. Jos sataa oikein suuria lumihiutaleita, sitä enemmän saadaan marjoja. Jos jouluna metsässä on lunta, niin saadaan hyvä viljasto. Jos jouluna metsässä ei ole lunta saadaan huono sato. Sen sijaan, jos jouluna tuulee pohjoisesta, niin seuraavasta vuodesta tulee hyvä.

ADVENTTI

Joulun odotus alkaa adventista. Adventti-sana on peräisin latinan kielestä. Suomeksi se tarkoittaa odotusta ja saapumista. Ensimmäinen adventtisunnuntai on joko marraskuun viimeinen tai joulukuun ensimmäinen sunnuntai. Adventtisunnuntaita on neljä.

Adventti on kristillinen juhla. Sen tehtävänä on valmistaa ihmisiä kohtamaan joulun eli Jeesuksen syntymän juhlan. Ensimmäisenä adventtina kirkossa veisataan Hoosianna hymni eli Hoosianna laulu. Sana hoosianna on heprean kieltä ja se on suomeksi, auta tai pelasta. Hoosianna laulun sanat ovat peräisin Raamatusta.

Adventtina on tapana sytyttää kynttilä. Ensimmäisenä adventtina sytytetään yksi kynttilä, toisena kaksi ja kolmantena kolme kynttilää. Kun sytytetään neljä kynttilää, joulu on hyvin lähellä.

Lapset aloittavat adventtikalenterin eli joulukalenterin avaamisen joulukuun ensimmäisenä päivänä. Kalenterissa on 24 luukkua. Jokaisen luukun takaa löytyy joko kuva tai karamelli tai jokin muu hauska yllätys. Kun viimeinen luukku avataan, silloin on jouluaatto.

Hoosianna löytyy virsikirjasta. Se on virsi numero 1.

*Hoosianna, Daavidin poika,
kiitetty olkoon hän,
kiitetty Daavidin poika,
kuin tulee Herran nimeen!
Hoosianna, hoosianna,
hoosianna, hoosianna!
kiitetty Daavidin poika,
kuin tulee herran nimeen!*

PIKKUJOULU

Oikeaa pikkujoulua vietetään adventtisunnuntaita edeltävänä lauantaina. Mutta nykyisin erilaisia pikkujoulujuhlia vietetään jo marraskuussa ja pitkin joulukuuta. Suomessa Helsingin yliopiston opiskelijat aloittivat ensimmäisinä pikkujoulun juhlinnan. Näissä juhlissa oli soittoa, laulua, näytelmiä ja pilailua. Juhlaan kuului myös hauska puuropuhe ennen ruokailua. Pikkujoulujuhlaan jokainen toi mukanaan pienen ja hauskan lahjan. Lahjat pantiin suureen säkkiin, josta kukin vuorollaan sai lahjan.

Nykyään työpaikoilla, kouluissa ja ystävien kesken pidetään pikkujoulujuhlia. Myös niissä on ohjelmaa, syötävää ja jaetaan lahjoja. Moneen pikkujoulujuhlaan osallistujat pukevat päähänsä tonttulakin.

Pikkujouluna voi tuoda kotiin pikkujoulukuusen. Se on pieni kuusi, jonka voi laittaa vaikka pöydälle. Myös katajia käytetään pikkujoulukuusina. Pienet lapset odottavat, että pikkujouluna tonttu tuo pienen paketin kuusen alle. Pikkujouluna poltetaan kynttilöitä ja lauletaan joululauluja.

JOULULAULUT JA JOULUKONSERTIT

Kun suomalaiset hiljentyvät joulun viettoon, keskeinen osa juhlaa on joulumusiikki. Joululauluissa perinteisyys ja hartaus ovat voimissaan nykyaikanakin. Joululaulut liittyvät jokaiseen joulujuhlaan niin kodeissa kuin muuallakin. Vanhat *joululaulut Jouluyö, juhlayö, En etsi valtaa loistoa, Valkea joulu ja Petteri Punakuono* luovat edelleen oikeaa joulutunnelmaa.

Suomenkielinen joululauluperinne käynnistyi 1800-luvun lopulla Jyväskylän opettajien seminaarissa, jossa kirjoitettiin tai suomennettiin moni nykyisinkin tunnettu joululaulu. Seminaarissa syntyneitä joululaulusanoituksia ovat esimerkiksi, *Kun joulu on ja Jouluyö, juhlayö*. Monen vuoden ajan suosittuja suomalaisia joululauluja ovat olleet Katri Helenan *Joulumaa* ja Vesa-Matti Loirin esittämä *Sydämeeni joulun teen*. Uusimpia joululauluja ovat Antti Tuiskun *Hyvää joulua*, Vesalan *Joulu toiveita täynnä* ja Arttu Wiskarin *Lapsuuden joulu*.

Suomen Lähetyseuran *Kauneimmat joululaulut* on suomalainen vuosittainen, vuodesta 1973 järjestetty joulumusiikkitapahtuma. Se kerää Joka noin miljoona suomalaista tilaisuuksiinsa. Viime vuosina kuorojen ja erilaisten taitelijoiden, iskelmälaulajien ja muiden artistien joulukonsertit ovat yleistyneet. Joka vuosi järjestetään kaikkialla Suomessa monia joulukonsertteja usein jo marraskuun lopulta alkaen.

JOULURADIO

Jouluradio on Suomen pääkaupunkiseudun seurakuntien yhteisen mediatoimituksen, eli Kirkko ja kaupunki -median tuottama verkkomedia, joka kuuluu myös FM- ja kaapeliverkoissa ympäri Suomea. Jouluradiossa soi marraskuun alusta loppiaiseen tauotta joulumusiikkia ilman puhetta tai mainoksia.

Lisää tietoa Jouluradiosta ja sen kanavista löytää verkosta osoitteesta <https://www.jouluradio.fi/>

Jouluradion tunnus. Wikipedia

LUCIAN PÄIVÄ

Lucia tunnetaan kaikkialla maailmassa. Uskotaan, että Lucia-neito tuo takaisin valon, joka joulun aikaan on kadonnut maailmasta. Lucian päivää vietetään 13. joulukuuta. Suomeen Lucian päivän vietto levisi Ruotsista. Lucian päivää vietetään ennen muuta ruotsia äidinkielenään puhuvien suomalaisten parissa. Viime aikoina myös yhä useammat suomenkieliset ovat alkaneet juhlia Lucian päivää.

Luciasta kerrotaan monenlaisia tarinoita. Yhteistä tarinoissa on, että kauan sitten n. vuonna 300, siis yli 1700 vuotta sitten, Italiassa surmattiin viaton Lucia niminen tyttö. Erään tarinan mukaan rikas mies oli rakastunut Lucian kaunisiin silmiin. Mies halusi vietellä Lucian. Lucia ei halunnut miestä ja repäisi silmät päästään. Tapahtui ihme ja Lucia sai uudet silmät. Lucia torjui edelleen miehen lähentelyn ja niin mies lävisti Lucian miekallaan. Luciasta tuli pyhimys, jota monet rukoilevat avukseen. Luciaa pidetään myös sokeiden suojeluspyhimyksenä.

Lucian päivä on valon juhla. Monella paikkakunnalla valitaan oma Lucia-neito. Lucia neito kruunataan ja hänen päähänsä asetetaan nauha tai komea kynttiläkruunu. Lucia puetaan valkoiseen pitkään kaapuun, joka sidotaan kiinni punaisella nauhalla. Kädessään Lucia-neito kantaa kynttilää.

Bengt Nyman. Wikipedia

Lucia, Vaxholm, Tukholma, Ruotsi 2017

JOULUKORISTEET

Joulun alla koti koristellaan monenlaisilla joulukoristeilla. Joulukuusi on yleisin joulukoriste. Se ei korista vain koteja, vaan myös kouluissa, työpaikoilla, kaupoissa tai oikeastaan lähes missä vaan, minne kuusi mahtuu, se koristellaan juhlistamaan joulua. Ennen joulukuusi koristeltiin karamelleilla, jotka lapset saivat joulun jälkeen syödä. Nykyisin kuuseen pannaan kelloja, lippuja, palloja ja muita koristeita. Kuusen latvaan kiinnitetään tähti. Joulukuusi voi olla aito metsästä kaadettu kuusi tai muovista valmistettu joulukuusi.

Kynttilät ovat aina kuuluneet suomalaiseen jouluun. Jo entisajan suomalaiset tekivät itse kynttilöitä joulua varten. Nykyisin on myös erilaisia led valoja ja muita sähköisiä joulukynttilöitä. Monet haluavat nauttia aidon kynttilän lepattavasta liekistä ja pehmeästä valosta.

Joulukukat ovat tärkeä joulukoriste. Jouluisin kotiin hankintaan ja annetaan lahjoiksi hyasintteja, joulu-tähtiä tai tulppaneja.

Himmeli on koriste, jonka monet tekevät itse jouluisin. Se askarrellaan oljista. Sen tekeminen ei ole helppoa. Himmeleitä voida hyvin erilaisia, joko pieniä tai hyvin isoja koristeita, joissa on monimutkaisia kuvioita.

Talot, pihat ja ikkunat koristellaan erilaisella jouluvaloilla. Niitä kutsutaan myös kausivaloiksi. Monet laitava erivärisiä valoja jo marraskuun alkupuolella valaisemaan pimeitä iltoja ja öitä.

Joulun alla oveen kiinnitetään seppeleitä, kelloja tai muita koristeita.

Jouluseimi rakennetaan monissa kodeissa juhlistamaan joulua. Seimi koristeeseen laitetaan pyhä perhe, eli Jeesus-lapsi, Maria, Joosef eläimiä ja talli, missä Jeesus syntyi.

Piparkakkutalo on yksi tapa tehdä joulukoristeita.

Joululyhde, joka tarjoaa ruokaa linnuille, on yksi tapaa muistaa eläimiä joulun aikaan.

Joulukoristeita tulee jatkuvasti lisää ja lisää...

JOULUKORTTI POSTISSA TAI SÄHKÖPOSTISSA

Jouluna ihmiset haluavat olla ystävällisiä ja muistaa toisiaan. Jouluna muistetaan myös kaukana asuvia tuttuja ja ystäviä. Joulukortti saatetaan lähettää tutulle, johon ei enää muutoin pidä yhteyttä.

Vanha tapa on lähettää joulukortti postin välityksellä. Nykyisin on yleistynyt lähettää joulukortti tai joulu-toivutus sähköpostin välityksellä. Sähköpostiin voi kortin liittää muita kuvia ja videoita.

Hyvän joulun toivotuksen voi kertoa monenlaisin eri sanoin. Hyvän joulun toivotuksen sijaan voi toivottaa iloista tai onnellista joulua. Monissa korteissa on valmiiksi painettu hyvän joulun toivutus. Sen voi myös keksiä itse tai vaikka kirjoittaa lyhyen joulurun korttiin.

Suomessa joulukortteja on lähetetty jo yli 100 vuoden ajan. Ensimmäiset joulukortit lähetettiin 1870-luvulla. Suomessa Vielä 1990 -luvun lopulla saatettiin vuosittain lähettää 50 miljoonaa joulukorttia. Korttien lähettäminen on vähentynyt. Vuonna 2023 Suomessa lähetettiin postin kautta enää 13 miljoonaa joulukorttia.

Joka vuosi posti ilmoittaa päivän, jolloin kortit tulee postittaa, jotta ne ehtivät varmasti perille jouluksi.

Joulukortin postittamiseen voi käyttää jouluaiheisia postimerkkejä tai kiinnittää siihen erityisen joulumerkin tavallisen postimerkin lisäksi.

KUN JOULU ON LÄHELLÄ...

Kun joulu lähestyy, silloin tapahtuu monenlaisia asioita. Maailma ympärillämme muuttuu. Kaupungit, kunnat ja kylät muuttuvat. Jouluvaloja ja muita koristeita tulee kaduille ja kauppoihin. On kaupunkveja, joissa avataan joulukatuja ja joulutoreja.

Ennen joulua Pelastusarmeijan joulupadat ilmestyvät kaduille. Joka joulu Pelastusarmeija jakaa joulupaketteja, rahaa ja ruokaa vähävaraisille ihmisille ja perheille. Joulupataan jokainen voi antaa oman lahjansa Pelastusarmeijalle, joka toimittaa sen apua tarvitseville. Pelastusarmeijan lisäksi muut järjestöt jakavat joululahjoja vähävaraisille.

Lasten ehkäpä tärkein puuha hyvissä ajoin ennen joulua on lähettää kirje joulupukille. Kirjeeseen voi piirtää tai kirjoittaa omia lahjatoivomuksiaan.

Juuri ennen joulua koulu päättyy ja alkaa joululoma. Syyslukukausi on kymmenien vuosien ajan jokaisessa Suomen koulussa päättynyt joulujuhlaan eli kuusijuhlaan. Pitkin syksyä oppilaat ja kokonaiset luokat ovat harjoitelleet omaa ohjelmaa koulun kuusijuhlaan.

*Joulupukille voi kirjoittaa osoitteeseen:
Joulupukin Pääposti, Tähtikuja 1, 96930 Napapiiri.*

TUOMAAN PÄIVÄ

Tuomaan päivä on 21. joulukuuta. Entisaikaan sanottiin:

*Hyvä Tuomas joulun tuopi,
paha Nuutti pois sen viepi.*

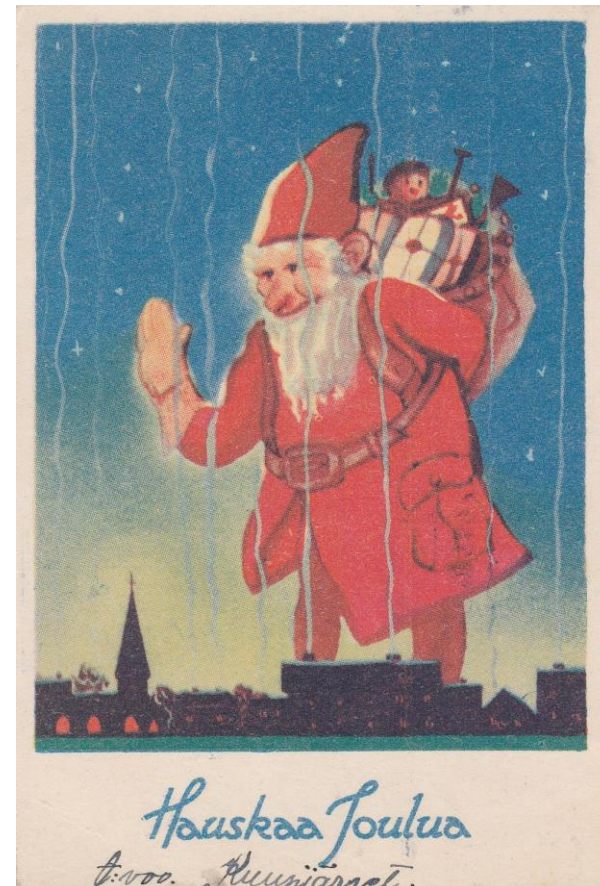
Sanonta tarkoitti, että joulu alkoi Tuomaan päivästä ja päättyi Nuutin päivään. Tuomaan päivänä joulu on toivotettu tervetulleeksi erityisellä runolla.

TUO TUOMAS JOULU

*Tule meille, Tuomas kulta
tuo joulu tullessansa,
oluttynnyri olallansa,
viinapikari pivossansa.*

*Kyl sä meijä portin tunnet:
tervaristi, rautarengas,
musta koira portin alla.*

Tuomaan päivänä monella paikkakunnalla järjestetään *Tuomaan markkinoita*.

JOULUAATTO

Joulua on juhlittu jo ennen Jeesuksen syntymää. Joulua ajoittuu vuoden pimeimpään aikaan. Siksi sitä pidetty myös valon juhlanä.

Muinaisessa Roomassa vietettiin joulun aikaan Saturnaliaa juhlaa maanviljelyksen jumalan ja voittamattoman auringon kunniaksi. Suomessa ja muissa Pohjoismaissa on joulun aikaan vietetty keskitalven juhlaa, jolloin uhrattiin jumalille, jotta tulevana vuonna saataisiin hyvä sato.

Nykyisin joulua vietetään kristityissä maissa Jeesuksen syntymäjuhlanä. Kerrotaan, että ensimmäisen kerran joulua vietettiin Roomassa Jeesuksen syntymäjuhlanä vuonna 354, siis yli 1600 vuotta sitten.

Jouluaaton viettoon on perinteisesti kuulunut muun muassa jouluaterian syöminen ja kynttilöiden vieminen hautausmaalle. Joulupukki vierailee jouluaattonä etenkin lapsiperheissä ja jakaa myös mahdolliset joululahjat. Joskus lahjat saattavat olla jo aattonä joulukuusen alla. Televisiossa esitetään perinteisesti jouluaiheisia televisio-ohjelmia, kuten vuodesta 1991 alkaen esitetty *Joulupukin Kuuma linja*.

"TEILLE ON TÄNÄ PÄIVÄNÄ SYNTYNYT VAPAHTAJA"

Raamatussa Jeesuksen syntymästä kerrotaan Matteuksen ja Luukkaan evankeliumeissa.

Keisari Augustus määräsi, että jokaisen oli mentävä omaan syntymäkaupunkiinsa. Siellä kaikkien nimet merkittiin kirjoihin veronmaksua varten. Maria ja Joosef lähtivät kotoaan Nasaretista Betlehemin kaupunkiin.

Matka oli pitkä ja hankala. Betlehemissä Maria ja Joosef eivät mahtuneet majataloon. Heidän oli yövyttävä tallissa. Marian synnyttämisen aika tuli. Hän synnytti tallissa lapsen; pojan, jolle annettiin nimi Jeesus.

Oli yö. Paimenet vartoivat kedolla lampaita. Enkeli ilmestyi paimenille ja sanoi:

Älkää pelätkö! Minulla on iloinen uutinen. Jeesus ihmisten auttaja ja Jumalan poika on syntynyt. Menkää katsomaan häntä.

Paimenet lähtivät. He löysivät tallin ja Jeesus-lapsen, joka nukkui seimessä. Paimenet kumarsivat hartaina. Iloisina he lähtivät kertomaan kaikille, että Jeesus, Jumalan poika oli syntynyt.

Yön tähdet loistivat kirkkaina. Maria, Jeesuksen äiti, istui ja kuunteli yön ääniä. Hän oli hämmästynyt. Maria ihmetteli, koska hänen poikaansa tervehdittiin kuin kuningasta.

Jouluevankeliumi selkosuomeksi.

Kortti Sisälähettyssäätio

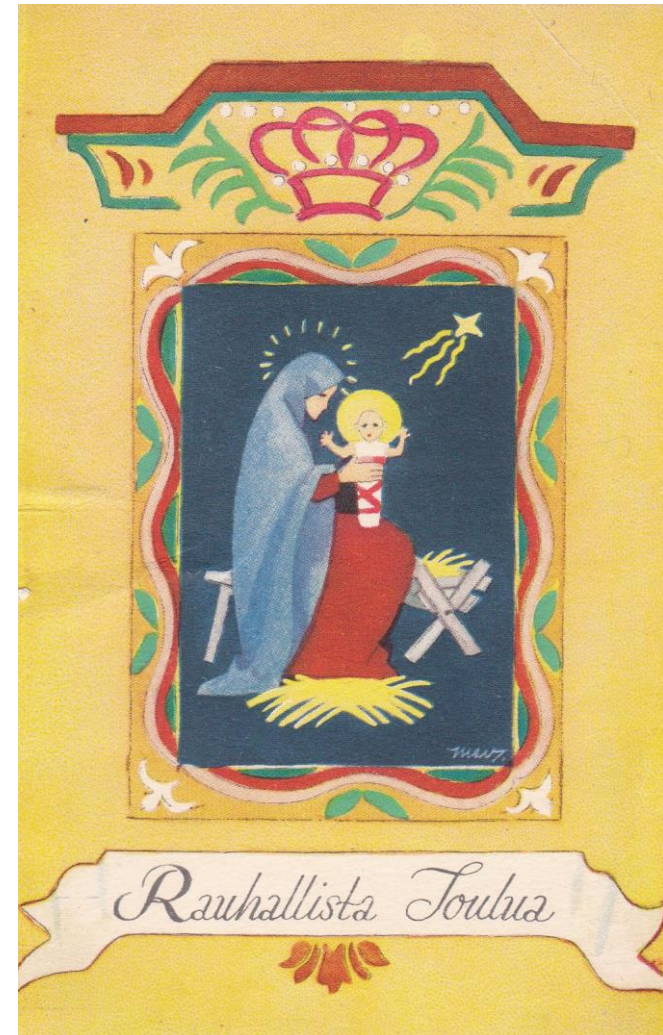
JOULU ON RAUHAN JUHLA

Jouluaattona Suomen Turku julistaa joulurauhan. Myös monissa muissakin kaupungeissa julistetaan joulurauha. Turun joulurauhan julistus on peräisin aina 1200-luvulta asti. Ennen vanhaan joulurauha otettiin tosissaan. Joulurauhan rikkomisesta sai tuomion.

Joulurauhan julistusta Turusta voi katsella televisios-
ta tai kuunnella radiosta. Turun Tuomiokirkon kellot
lyövät kaksitoista kertaa, jonka jälkeen lauletaan virsi
"Jumala omi linnamme". Sitten luetaan joulurauhan
julistus. Tilaisuus päättyy Maamme-lauluun ja Pori-
laisten marssiin.

JOULURAUHAN JULISTUS

*Huomenna, jos Jumala suo, on meidän herramme
ja vapahtajamme armorikas syntymäjuhla; ja ju-
listetaan siis täten yleinen joulurauha kehottamal-
la kaikkia tätä juhlaa asiaankuuluvalla hartaudel-
la viettämään sekä muutoin hiljaisesti ja rauhalli-
sesti käyttäytymään, sillä se joka tämän rauhan
rikkoo ja joulujuhlaa jollakin laittomalla taikka so-
pimattomalla käytöksellä häiritsee on raskautta-
vien asianhaaran vallitessa syypää siihen rangais-
tukseen, jonka laki ja asetukset kustakin rikokses-
ta ja rikkomuksesta erikseen säätelevät.
Lopuksi toivotetaan kaupungin kaikille asukkaille
riemullista joulujuhlaa.*

Suomen Tuberkuloosin vastustamisyhdistys

JOULUKIRKKO

Jouluna kirkoissa järjestetään useita jumalanpalveluksia. Jouluaattona on aattohartauksia, joita pidetään myös hautausmailla.

Myös jouluyönä kirkoissa järjestetään erilaisia yömessuja. Jouluaamuna ensimmäinen jumalanpalvelus pidetään joissakin kirkoissa jo kello seitsemältä.

Vanhoilta ajoilta peräytyy tapa lähteä aamulla aikaisin joulukirkkoon. Joulukirkossa lauletaan tuttuja jouluvirsiä, joista tunnetuin on Martti Lutherin virsi *Enkeli taivaan*.

Jouluisin monella on tapana käydä hautausmaalla ja viedä kynttilä tai lyhty kuolleiden läheisten tai ystävien haudoille. Näin halutaan muistaa kuolleita läheisiä ihmisiä. Jouluaattona hautausmailla on kaunista. Niillä palaa satoja kynttilöitä ja lyhtyjä, jotka ovat unohtumaton näky pimeässä jouluyössä.

JOULUPUKKI

Joulun odotetuin vieras, ainakin lasten mielestä, on joulupukki. Suomalainen oikea joulupukki asuu Lapissa Korvatunturilla. Nykyään hän on koko vuoden ajan tavoitettavissa Rovaniemellä joulupukin Pakylässä.

Joulupukki tunnetaan kaikkialla maailmassa. Hän on hyvän tahdon vertauskuva. Joulupukki on iloinen mies, jolla on valkoinen parta. Suomalainenkin Joulupukki alkoi pukeutua punaisiin vaatteisiin Suomessa 1960-luvulla.

Joulupukki on erittäin vanha, iältään jopa satoja vuosia. Joskus hän saattaa käyttää puista kävelykeppiä. Joulupukin puoliso on Joulumuori. Joulun ihmeellinen taika ja satu on siinä, miten joulupukki ehtii jouluaattona kaikkialle jakamaan lahjoja?

Joulupukille saapuu joka vuosi satojatuhansia kirjeitä eri puolilta maailmaa.

TONTUT

Satoja vuosia Suomessa on puhuttu tontuista, jotka elävät piilossa taloissa ja aitoissa. Jos tontut piti hyvällä mielellä, ne ovat auttaneet ihmisiä ja torjuneet onnettomuuksia. Jouluisin tontuille on viety puuroa aittaan tai riiheen. Näin palkittiin tonttujen hyvät työt.

Tontut ovat myös joulupukin apulaisia. Joulupukin luona asuu pieniä punalakkisia tonttuja. Ne valmista-
vat joululahjoja ja jakavat niitä.

Joulun perinteeseen liittyy myös, että ennen joulua kerrotaan tonttujen seuraavan tarkasti ihmisiä ja kertovan joulupukille ihmisten hyvistä ja pahoista teoista.

On myös hauska perinne, jossa vanhemmat piilottavat pieniä lahjoja tai esineitä kotiin. Niiden kerrotaan olevan tontun tuomia lahjoja. Lapset saavat etsiä niitä.

LAHJAT

Joululahjat olivat aluksi pieniä ja vaatimattomia muistamisia, joita sukulaiset ja ystävät antoivat toisilleen. Lahjojen tarkoituksena oli ilahduttaa ja tuoda lähimmille hyvää joulumieltä.

Nykyisin kaupat ovat tulvillaan lahjoja ja jotkut ihmiset ostavatkin paljon ja usein kalliita lahjoja. Sanotaan, että joulusta on tullut liian kaupallinen juhla. Joulun päätarkoitukseksi onkin noussut lahjojen antaminen. Tästä kaikki eivät pidä.

Ennen lahjoja tehtiin paljon itse, mutta nykyisin ne pääosin ostetaan. Vielä nykyäänkin lahjaksi riittää aivan hyvin vaikkapa lämmin ajatus tai pieni muistaminen.

JOULURUUAT

Olisi aina joului, että saisi yölläkin syödä, suomalaiset huokailivat ennen.

Entisaikaan jouluisin ruoka jätettiin pöytään jouluyön ajaksi. Näin sitä saattoi syödä milloin vain halusi.

Jouluruuat ovat säilyneet samanlaisina monen vuoden ajan. Kinkku, lanttulaatikko, perunalaatikko, lipeäkala, lohi ja silakka sekä joulupuuro ovat monille tuttuja jouluruokia. Viime vuosien kalkkuna on korvannut kinkun tai tullut sen lisäksi joulupöytään. Jouluksi on leivottu limppuja, sämpylöitä ja varsinkin piparkakkuja. Moni valmistaa jouluksi upean piparkakkutalon. Joulupöytään voi sisältyä myös erilaiset kasvisruuat, kuten rosolli ja muut jouluiset salaattit.

Kalat ovat kuuluneet joulupöytiin satojen vuosien ajan. Suomalaisen joulupöydän perinteisin ja vanhin herkku onkin lipeäkala, jota on syöty keskiajalta saakka. Se oli pitkälle 1800-lukua joulun tärkein ruoka, ja se tehtiin joka kodissa itse. Nykyisin lipeäkalan synti on vähentynyt.

Jouluna on tarjolla runsaasti herkuja. Onkin pidettävä mielessä, ettei syö likaa!

TAPANINPÄIVÄ

Tapaninpäivää eli toista joulupäivää vietetään marttyyri Stefanoksen muistoksi. Stefanos -nimi voidaan kääntää suomeksi Tapaniksi. Hän oli ensimmäisiä kristittyjä ja hänet kivitettiin kuoliaaksi uskonsa tähden. Siksi Tapaninpäivänä muistetaan kaikkia uskon-
sa puolesta kuolleita.

Tapaninpäivä päättää joulun hiljentymisen ajan. Har-
taiden joulunpyhien jälkeen on jälleen lupa lähteä
nauttimaan riehakkaasti talvisesta säästä.

Ennen vanhaan harras joulutunnelma päättyi riehak-
kasiin rekiretkiin ja tapaninajeluihin tai tansseihin.

UUSI VUOSI

Entisajan ihmisten käsityksissä vuodenvaihte oli jännittävää aikaa. Silloin havaitut asiat tai tehdyt taikat osoittivat, millainen on tuleva vuosi. Uskottiin esimerkiksi, että jos uutenavuotena nukutti, nukutti koko vuoden. Jos silloin riiteli, riiteli koko vuoden!

Yleisin tapa ennustaa tulevaa vuotta on valaa tinaa. Hevosenkengän muotoinen tina sulatetaan kauhasella tulen tai sähkölevyn päällä ja kaadetaan sankoon, jossa on kylmää vettä. Näin valettua tinaa katsellaan varjokuvana. Sopivasti kääntelemällä tinaa saa näytämään mitä vain! Uskotaan, että jos tinassa näkee laivan, se tietää matkaa, kukka kertoo sulhasesta. Lintu on yleinen onnen merkki. Tinan ropulainen pinta lupaa rahaa. Risti tai seppel ennustaa kuolemaa. Uutena vuotena tehdään myös lupauksia. Silloin voi päättää jonkin hyvän asian, jonka toteuttaa seuraavana vuotena.

Kaupungeissa järjestetään ilotulituksia tai valoshow esityksiä ja uudenvuodenjuhlia keskiyöllä. Monet ostavat omia raketteja ja paukkuja. Kova räiske ja pauke kuuluu nykyiseen uudenvuoden viettoon.

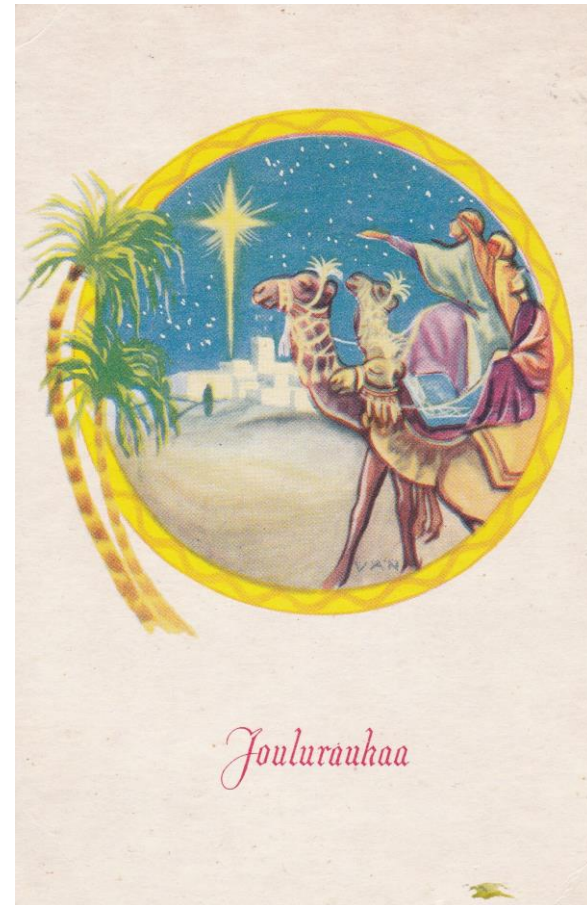
LOPPIAINEN

Loppiaista vietetään tammikuun kuudentena päivänä. Se on nimensä mukaan joulun lopettaja. Entisaikaan joulurauha päättyi loppiaiseen. Sitä ennen ei sopinut lähteä kylille. Loppiaisena on pidetty suuria tanssiaisia ja muita huveja. Nykyisin monissa kodeissa loppiaisena viedään joulukuusi ulos ja puretaan myös muut joulukoristeet.

Loppiaiseen liitetään Raamatun kertomus itämaan tietäjistä. Kukaan ei tiedä varmasti, keitä olivat itämaan tietäjät, jotka tulivat kumartamaan Jeesus-lasta ja toivat tälle kultaa, myrhaa ja suitsuketta.

Vanha tarina kertoo tietäjistä:

Tietäjien nimet olivat Kaspar, Melkior ja Baltasar. Kaspar oli vanhin tietäjistä. Hän toi Jeesus-lapselle kultaa. Baltasar oli ihonväriltään musta. Hän toi myrhaa, hyvää voidetta. Melkior oli nuori prinssi, joka toi Jeesukselle suitsuketta. Viisasten miesten on ajateltu edustaneen kolmea maanosaa: Eurooppaa, Aasiaa ja Eurooppaa. Näin koko maailma tuli kumartamaan ja kunnioittamaan Jeesusta.

NUUTINPÄIVÄ

Hyvä Tuomas joulun tuopi, paha Nuutti poies viepi, sanottiin entisaikaan.

Loppiaista seuraava Nuutinpäivä lopettaa varmuudella joulun. Nuutinpäivänä nuuttipukit kiertävät talosta taloon ja kerjäävät viimeisiä joulumaistiasia. Nykyisin perinne elää lasten piirissä. Naamioituneina ja puettuina vanhoihin vaatteisiin lapset kiertävät "nuutittamassa" eli pyytävät taloista ja asunnoista karamelleja. Ellei talosta löydy annettavaa tai edes lanttia, vanhan perinteen mukaan tällöin nuuttipukit esittävät haukkumalaulun.

NUUTTIPUKIN HAUKKUMALAULU

*Rapa on sun tynnyrissä
koko joulun ollu
ja enkä ole sun lihas murenaa
ja voitas nährä saanu.
Kaikki hyvii taloi
ja yks on paska,
kunnes nyt tynnyrinpesijälle
ryyppii anna jaksa.*

Lähde: Kustaa Vilkuna; Vuotuinen ajantieto

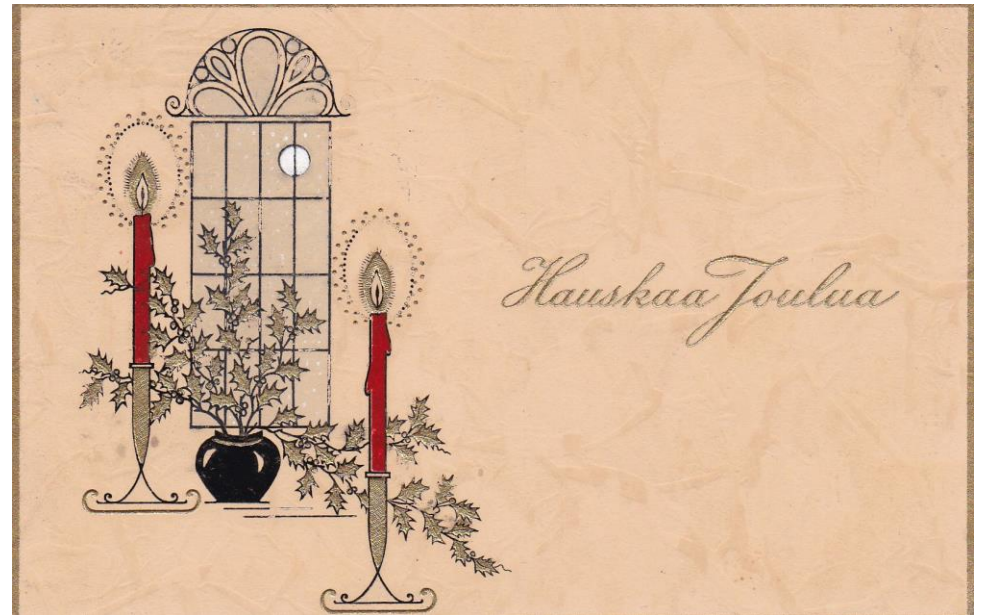
KOHTI UUTTA JOULUA

Moni toivoo, että joulu jatkuisi, jatkuisi ja jatkuisi... Varsinkin lapset toivovat joulun kestävän pitkään. Joillekin joulun loppuminen on helpotus.

Joulu loppuu aikanaan. Kuusi kannetaan ulos ja joulukoristeet puretaan. Usein se on haikeaa. Seuraavaan jouluun on pitkä aika.

Kun joulu loppuu, alkaa arki. Joulun pyhien jälkeen on aika taas tehdä työtä. Vapaata ja ylimääräisiä pyhäpäiviä ei vähään aikaan tule. Sanotaankin, että joulun jälkeen alkavat härkäviikot eli aika, jolloin tehdään työtä.

Mutta pian taas on edessä uuden joulun odotus...

LÄHTEITÄ

Kirjoja

Järvenpää, Leena. Joulun on jo ovella: joulun perinteitä ja nykypäivää sanoin ja kuvin. Lasten parhaat kirjat 2004.

Laaksonen, Tarja-Tuulikki. Hyvää joulua: tietoa ja tarinoita joulun tunnusmerkeistä. Docendo. 2016.

Linnilä, Kai - Utrio, Kaari - Wendelin, Martta. Suomalainen joulun. Amanita. 2006.

Vento, Urpo: Joulun, vuoden suurin juhla. Teoksessa Juhlakirja: Suomalaiset merkkipäivät. Toimittanut Urpo Vento. Kalevalaseuran vuosikirja. Suomalaisen kirjallisuuden seura. 1979.

Vilkuna Kustaa. Vuotuinen ajantieto. Otava. 1992.

Salokorpi, Sinikka - Pörsti, Laura - Polkutie, Anita Meidän oma joulun. F-Kustannus 2008.

Verkkosivuja

<https://www.martat.fi/teemat/kodin-juhlat/joulu/>
<https://evl.fi/perhejuhlat-ja-pyhat/pyhapaivat/joulu/>
<https://www.jouluradio.fi/>
<https://fi.wikipedia.org/wiki/Joulu>
<https://www.meillakotona.fi/artikkelit/yleisimmat-jouluperinteet>
<https://www.joulu.info/>
[Joulun Suomessa - Perinteet ja ruoat - Arctic Guesthouse & Igloos](#)
<https://verneri.net/selko/vapaa-aika/joulun-perinteet/>
<https://www.jouluntaikaa.com/>
<https://www.tunturisusi.com/joulu/>